

Lihastautiliitto ry

SOSIAALIKOMPASSI

- Sosiaaliturvaopas

APUVÄLINEET kätevästi netistä

tai liikkeestämme Turengista!

Restoraattori /
polkulaite
39.90 €
(NORM. 55 €)

Taima XC – Isopyöräinen
rollaattori ulkokäyttöön
390 €

B&B Pyörätuoli – S-Eco 2
325 €

3-pyöräiset
alkaen
899 €

Hinnat voimassa toistaiseksi.

Apuväline Avux

Pukkilantie 2, 14200 Turenki | Puh. 03 633 6000
avux@apuvavlineavux.fi | AUKIOLOAJAT: MA-PE 8-17
www.apuvavlineavux.fi

MONIPUOLISTA KUNTOUTUSTA, MIELEN JA KEHON HYVÄÄ OLOA!

KELAN VALTAKUNNALLISIA KUNTOUTUSKURSSEJA 2018:

Lihassairauksia ja/tai dystrofiaa sairastavien
sopeutumisvalmennuskurssit

- 65997 3. – 7.4.2018, päätösjakso 1. – 5.10.2018
- 65998 20. – 24.8.2018, päätösjakso 11. – 15.2.2019
- 65999 8. – 12.10.2018, päätösjakso 6. – 10.5.2019

MG-sairautta sairastavien sopeutumisvalmennuskurssi

- 66000 28.5. – 1.6.2018, päätösjakso 5. – 9.11.2018

Lisätietoja:

asiakassihteeri 040 684 6488,
eija.herttuainen@kruunupuisto.fi.

Kysy myös muita kun-
toutuskurssejamme tai
lomapakettejamme. Katso
www.kruunupuisto.fi

KRUUNUPIUSTO
PUNKAHARJUN KUNTOUTUSKESKUS

Vaahersalontie 44, 58450 Punkaharju
puh. 020 763 9130 | www.kruunupuisto.fi

KAARLO AUGUST OY
**NYBERG
SERVICES**

SINULLE RÄÄTÄLÖITYÄ AJOA

INVA-AUTOJEN ERITYISOSAAJAT

KONSULTOIMME, SUUNNITTELEMME, RÄÄTÄLÖIMME, KOULUTAMME SEKÄ KATSASTAMME
JOKAISELLE KÄYTTÄJÄLLE OMANLAISEN AUTON.

LUE LISÄÄ: www.kanyberg.fi

Hiekkakuopantie 3 03400 Tuusula
Jorma Lehmus 010 325 7061
info@kanyberg.fi tai huolto@kanyberg.fi

SOSIAALIKOMPASSI SUUNTAAN ANTAMASSA PALVELUIDEN JA TUKIEN VIIDAKOSSA

Yhteiskunnan tarjoamia tukimuotoja ja palveluita pitkäaikaissairaille henkilöille ja heidän perheilleen ei aina ole helppo löytää. Kattavan palvelukokonaisuuden laatiminen voi vaatia asiakkuutta useissa eri tahoissa. Sosiaalikompassin tarkoituksena on tiivistetysti kertoa vammaisuuteen ja/tai pitkäaikaissairauteen liittyvistä palveluista, siitä mikä taho näistä vastaa ja millä kriteereillä palveluja voidaan myöntää.

Tämä opas on päivitetty tammikuun 2018 tietojen pohjalta. Muutoksia voi tulla kesken kalenterivuodenkin, joten kannattaa seurata sosiaali- ja terveyspalveluja koskevaa tiedotusta.

Lisätietoja palveluista on saatavissa muun muassa Lihastautiliitosta, kotikunnan sosiaalitoimistosta ja terveyskeskuksesta, Kansaneläkelaitoksen toimistosta ja hoitavasta sairaalasta. Tiedon haku on hyvä aloittaa mahdollisimman läheltä, omasta kotikunnasta ja siltä taholta, jonka alaisuuteen asia kuuluu.

Ohjeita palvelujen hakemiseen

Palveluja ja tukitoimia kannattaa hakea aina kirjallisesti. Usein hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto tai muita asiaa tukevia suosituksia. Hakemus tulee täyttää huolellisesti ja haettavan palvelun tarve on perusteltava hyvin.

Hakemukseen tulee aina saada kirjallinen päätös. Hallintolaki velvoittaa viranhaltijan käsittelemään hakemuksen ilman aiheetonta viivytystä sekä pyydettyä kertomaan arvioitu päätösajankohdista. Hallintolain mukaan päätöksestä on käytävä ilmi päätöksentekijä, hakijan nimi, tehty päätös perusteluineen ja ratkaisun pohjana olevat lainkohdat sekä henkilö, jolta saa lisätietoja. Myös suullinen päätös on annettava kirjallisesti myöhemmin (viipymättä). Hakijan oikeusturvan kannalta kirjallisella päätöksellä on suuri merkitys, koska kirjallisesta päätöksestä on pääsääntöisesti mahdollista tehdä valitus.

Vammaispalvelulaissa on ns. **sosiaalitakuuseen** liittyviä määräaikoja. Lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta sekä tarvittavat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä.

Lihastautiliitto ry

Mitä tehdä, jos on tyytymätön saamaansa päätökseen?

Viranomaisten on liitettävä päätökseen valitusosoitus eli tieto siitä kenelle, miten ja missä ajassa päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. Esimerkiksi **vammaispalvelulakia koskevasta päätöksestä** on mahdollista valittaa perusturvalautakuntaan. Valitus-aika on 30 päivää. Lautakunnan päätöksestä on puolestaan valitusmahdollisuus hallinto-oikeuteen.

Jokaisella kunnalla on nimetty sosiaaliasiamies, joka tiedottaa ja neuvoo asiakkaita sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain soveltamiseen liittyvissä asioissa. Sosiaaliasiamies avustaa asiakasta tarvittaessa muutoksenhaussa sekä neuvoo muistutuksen tekemisessä esimerkiksi tilanteissa, joissa asiakas kokee saaneensa epäasiallista kohtelua.

Kelan päätöksistä voi valittaa sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan (SOMLA) ja edelleen vakuutus-oikeuteen. Kela tarkistaa aina ensin tekemänsä päätöksen ja oikaisee sen, mikäli katsoo sen virheelliseksi. Jos Kela kuitenkin katsoo, ettei se voi oikaista päätöstä hakijan toivomalla tavalla, lähettää se valituksen edelleen muutoksenhakulautakuntaan. Myös Kelan päätöksistä valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa.

Terveydenhuollon hoitoratkaisuihin, kuten esimerkiksi kuntoutuspäätöksiin, ei voi hakea muutosta valittamalla. Palveluihin tyytymätön voi kuitenkin tehdä muistutuksen terveydenhuollon toimintayksikköön tai kantelun aluehallintovirastoon. Terveydenhuollossa **potilasasiamies** tiedottaa potilaan oikeuksista, neuvoo potilaita potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain soveltamiseen liittyvissä asioissa ja avustaa muistutuksen tekemisessä.

PALVELUJA JA TUKITOIMIA AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ

Ajoneuvovero

Läikenteen turvallisuusvirasto Trafi

Vapautus ajoneuvoveron perusverosta vammaisuuden perusteella voidaan myöntää:

- henkilölle, jolle on myönnetty vammaisen pysäköintilupa
- henkilölle, joka kuljettaa edellä mainitun pysäköintiluvan saanutta henkilöä
- henkilölle, jolle on myönnetty autoveron palautus autoverolain perusteella tai vapautus oman tai perheenjäsenen sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi

Vapautusta ajoneuvoverosta voi hakea samalla kun hakee vammaisen pysäköintilupaa Trafafi palveluntuottajan Ajovarman toimipisteestä. Jos henkilöllä on jo pysäköintilupa myönnettynä, haetaan verovapautusta Trafista erillisen hakemuksen perusteella. www.trafi.fi.

Ammatillinen kuntoutus

Kansaneläkelaitos

TE-toimisto

Työeläkelaitos

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on parantaa ja ylläpitää kuntoutujan työkykyä, edistää työelämässä selviytymistä, tukea työelämään pääsyä tai sinne palaamista ja myöhentää tai jopa ehkäistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä.

Kansaneläkelaitos järjestää henkilön työ- ja ansiokyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi taikka työkyvyttömyyden estämiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina vakuutetun työ- tai opiskelukyvyyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen.

Työ- tai opiskelukyvyyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioitaessa huomioidaan sairauden lisäksi myös henkilön muu kokonaistilanne, kuten psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä muut elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Ammatillisena kuntoutuksena Kela kustantaa ammatillisia kuntoutuspalveluita, koulutuskokeiluja, koulutusta, elinkeinotukea yrittäjälle, apuvälineitä sekä työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta. Työkykyneuvonta on Kelan palvelu sairauspäivärahaa saaville ja kuntoutusta tarvitseville asiakkaille, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea työhön paluuseen.

Myös TE-toimistot kuntouttavat asiakkaitaan, jotka tarvitsevat sellaisia työhön liittyviä ratkaisuja, joissa asiakkaan terveydentila otetaan huomioon (esim. työkokeilu). Ammatilliseen kuntoutukseen perehtynyt asiantuntija auttaa, jos jokin vamma tai sairaus heikentää työ- ja toimintakykyä. Hänen kanssaan voi selvittää työ- ja koulutusmahdollisuuksia, joissa mahdolliset rajoitukset on otettu huomioon.

Työeläkelaitoksilla on päävastuu vakiintuneesti työelämäs-

sä olevien henkilöiden ammatillisesta kuntoutuksesta. Työeläkekuntoutus edellyttää työkyvyttömyyden uhkaa, jolloin sairauden, vian tai vamman arvioidaan kehittyvän niin, että ilman kuntoutustoimenpiteitä yksilö joutuu todennäköisesti työkyvyttömyyseläkkeelle lähivuosina. Työeläkelaitoksen kuntoutusmuotoja ovat työkokeilut- ja valmennukset, koulutukset ja elinkeinotuki yrittäjälle. Työterveyshuolto on avainasemassa työikäisten kuntoutukseen ohjaamisessa.

Ammatinvalinta ja uraohjaus

TE-toimisto

Libastautiliiton urasuunnittelija

Hakeutuessaan koulutukseen ja työelämään lihastautia sairastava nuori hyötyy huolellisesta ammatinvalinnanohjauksesta. Työelämässä mukana olevalle ammatinvalinnanohjaus on ajankohtainen uudelleen koulutusta mietittäessä. Lihastautiliitto järjestää yksilöllistä uraohjausta sekä aiheeseen liittyviä koulutuksia lihastautia sairastavalle, hänen lähipiirilleen ja ammattihenkilöstölle.

Apuvälineet

Terveyskeskus

Sairaala/apuvälineyksikkö

Sosiaalitoimi/vammaispalvelu

Kansaneläkelaitos

Opetustoimi

TE-toimisto

Vammaisten koulutuksen ja työllistymisen tuki ry

Vamman tai sairauden vuoksi arkiselviytymisessä tarvittavat apuvälineet ovat pääosin asiakkaalle maksuttomia. Apuvälineet annetaan joko omaksi tai käyttöön toistaiseksi tai määräajaksi. **Terveydenhuolto** (terveyskeskukset tai sairaalan apuvälineyksiköt) vastaa lääkinällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien apuvälineiden ja pienapuvälineiden hankinnasta ja huollosta.

Harrastuksiin tarkoitettujen välineiden hankintaan voi hakea määrärahasidonnaista taloudellista tukea **vammaispalveluista**. Sosiaalitoimen vammaispalvelu voi myöntää tukea 50 prosenttia hankintakustannuksista.

Kansaneläkelaitos voi myöntää ammatillisena kuntoutuksena apuvälineitä työssä tai opinnoissa selviytymiseksi, mikäli sairaus tai vamma näitä apuvälineitä edellyttää. Tällaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi lukutelevisio sekä tietyt atk-laitteistot. Apuvälineitä voidaan myöntää aikaisintaan peruskoulun 7. luokalta alkaen ja opiskelijan tulee tähdätä ammatillisiin opintoihin ja työelämään pääsyyn. Kela voi korvata myös huollosta, korjauksesta ja käytön opastuksesta syntyviä kustannuksia.

Perusopetuslain perusteella vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada opetustoimen kautta maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät koulu- ja luok-

kakohtaiset apuvälineet. Tällaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi erityispulpetit, hissit tai luiskat. Koulussa tarvittavien apuvälineiden kartoitus on hyvä tehdä jo esikoulussa ennen ensimmäiselle luokalle siirtymistä.

TE-toimisto voi määrärahojensa puitteissa myöntää työnantajalle työolosuhteiden järjestelytukea työhön palkattavalle tai jo työssä olevalle henkilölle. Tuella korvataan työkoneita, -välineitä tai -menetelmiä sekä työpaikan ulkoisiin olosuhteisiin tehtäviä muutoksia, jotka ovat välttämättömiä vammasta tai sairaudesta aiheutuvan haitan poistamiseksi tai vähentämiseksi. Järjestelytuella voidaan korvata myös toisen työntekijän antama tilapäinen apu henkilön työssä selviytymisen parantamiseksi.

Vammaisten koulutuksen ja työllistymisen tuki ry:n (www.tukilinja.fi) kautta on mahdollista hakea ns. tukilinja-apurahaa, mikäli apuvälinettä ei ole myönnetty taholta, jolta sitä on ensisijaisesti haettava (Kela, opetustoimi). Tukitoiminnan ensisijaisena tavoitteena on edistää vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden ammatillista kouluttautumista, ammatillista kuntoutumista ja sijoittumista työelämään. Tätä tavoitetta tuetaan myös edistämällä niiden lasten ja nuorten oppimisvalmiuksia, joiden koulutyötä vamma tai pitkäaikaissairaus häiritsee. Myös pienyrittäjiä voidaan tukea apurahan turvin.

Asuminen

*Sosiaalitoimi / vammaispalvelu
Kansaneläkelaitos
Opiskelija-asuntosäätiö (Soa ry)*

Asunnon hankintaa ja sen sopivuuteen liittyviä asiakkaan erityistarpeita pohdittaessa kannattaa olla yhteydessä esimerkiksi oman asuinalueen sosiaalitoimen vammaispalveluun. Sieltä saa lisätietoa oman asuinalueen esteettömästi rakennetuista asunnoista sekä asumiseen tarjolla olevista kunnallisista, mutta myös muista tukipalvelutarjoajista. Erityisenä tuen muotona on asumiskokeilu. Se on määräaikainen ja itsenäinen asumisen arviointijakso, jolloin selvitetään asiakkaan palvelujen tarve sekä hänelle soveltuvia asumisvaihtoehtoja.

Kelan asumistuet helpottavat pienituloisten asumismenoja. Lapsettoman opiskelijan kannattaa tarkistaa mahdollisuutensa opintotuen asumislisään. Nuorten asumisesta saa lisätietoja esimerkiksi Nuorisosasuntoliitosta ja Opiskelija-asuntosäätiöstä. www.nal.fi.

Asunnon muutostyöt ja asuntoon kiinteästi asennettavat välineet

*Sosiaalitoimi / vammaispalvelu
Valtion asuntorabasto ARA*

Asunnon muutostöinä korvataan vaikeavammaiselle henkilölle vakinaisessa asunnossa tehtävät, vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät muutostyöt **vammaispalvelulain nojalla**. Tällaisia ovat esim. kynnysten poistaminen, luiskien rakentaminen tai pesutilojen ja WC:n kunnostaminen. Myös muutostöiden suunnittelukustannukset sekä asuntoon kiinteästi asennettavat välineet korvataan.

Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat mm. nostolaitteet, porrashissi, turvahälytysjärjestelmät ja ulko-oven sähköinen ovenavausjärjestelmä. Asunnon välittömässä läheisyydessä suoritettavien muutostöiden osalta on yleisenä periaatteena, että vammaisen henkilön pääsy asuntoon ja sieltä pois turvataan. Muutostöihin ei sisälly omavastuusuutta, sillä asunnon muutostyöt ovat vammais-

palvelulain mukaisia ns. subjektiivisia oikeuksia.

Vuoden 2017 alusta voimaan tuleen uuden korjausavustuslain myötä korjausavustusten myöntäminen siirtyi kunnilta ARAan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hakemus toimitetaan ARAan, se tekee päätöksen ja hoitaa myös avustusten maksamisen. Avustusta myönnetään ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, jälkiasennushissin rakentamiseen sekä esteettömyysavustusta.

Muutoksen myötä myös avustusmäärät muuttuvat. Vanhusten ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjausavustuksen enimmäisprosentti on vuoden 2017 alusta 50 prosenttia ja erityisestä syystä se voi nousta jopa 70 prosenttiin. Hissiaavustusta voidaan myöntää enintään 45 prosenttia hyväksytyistä kokonaiskustannuksista. Tarkeempia tietoja myöntämiskriteereistä saa ARA:sta. www.ara.fi

Auton hankinta

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Kohtuuhintaisen käytetyn tai uuden auton hankintaan voi saada taloudellista tukea kotikunnan sosiaalitoimesta vammaispalvelulain nojalla. Kunnalla on oikeus määrittellä kohtuullinen hinta. Auton hankintatuki on määrärahasidonnainen ja harkinnanvarainen. Taloudellinen tuki on 50 % kustannuksista. Auton hankintahinnasta vähennetään mahdollinen autoveronpalautus, vanhasta autosta saatava hyvitys ja muu mahdollinen tuki. Taloudellista tukea kannattaa hakea ennen auton ostoa.

Autoon liittyvät muutostyöt

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Sosiaalitoimi voi myöntää vammaispalvelulain mukaan taloudellista tukea vakiomallisen auton välttämättömiin muutostöihin. Yleisimpiä muutostöitä ovat kääntyvä istuin, pyörätuolin nostolaite, ajohallintalaitteet tai ohjaustehostin. Myönnetty muutostyöt sosiaalitoimi korvaa kokonaan. Taloudellinen tuki on vammaispalvelulain määrärahasidonnainen palvelu.

Autoveronhuojennus

Verohallinto / Autoverotus

Autoverolain 50 § nojalla tullihallitus voi määräämillään ehdoilla erityisen painavista syistä palauttaa autoveron tai kohtuulliseksi katsottavan osan siitä. Hakemusta käsiteltäessä kiinnitetään erityistä huomiota hakijan tai hänen perheenjäsentensä liikkumista estävään tai sitä rajoittavaan vamman laatuun, ajoneuvon tarpeeseen, sen sopivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen vammaisen kuljetuksessa sekä perheen taloudelliseen ja muuhun sosiaaliseen asemaan. Tällä perusteella palautuksia on myönnetty mm. vanhemmille, joille auto on vaikeavammaisen lapsen kuljetuksen vuoksi tarpeellinen. Verohuojennuksesta voi hakea ennakkopäätöstä.

Autoveronpalautus

Verohallinto / Autoverotus

Autoveronpalautusta haetaan Verohallinnon autoverotuksesta Hangosta. Autoveronpalautus voidaan invaliditeetin perusteella kokonaan tai osittain myöntää autoverolain 51 § nojalla vammaisen henkilön käyttöön tulevaan, ensimmäistä kertaa Suomeen rekisteröitävään autoon. Eläkkeellä olevalta hakijalta vaaditaan liikunta- tai

näkövammasta johtuva vähintään 80 % pysyvä haitta-aste. Liikuntavammaa arvioidaan etenkin alaraajojen osalta. Työssä olevalla tai opiskelevalla hakijalla 40 % ja 60 % haitta-asteet oikeuttavat palautukseen. Lukio-opiskelua ei pidetä tällaisena opiskeluna.

Hakemukseen liitetään lääkärinlausunto, oma selvitys auton tarpeellisuudesta ja käytöstä sekä kopio ajokortista. Autoveron palautusta voi hakea myös muualta tuotuun käytettyyn autoon, joka rekisteröidään ensimmäistä kertaa Suomessa. Autoveronpalautus on enimmillään 4980 €. Ennakkopäätöstä voi hakea myös ennen kuin auto on rekisteröity vammaisen henkilön nimiin tai jo ennen auton hankkimista. Lisätietoja palautuksesta ja sen hakemisesta saa muun muassa verohallinnon internetsivuilta.

Edunvalvontavaltuutus

Maistraatti

Henkilö voi itse etukäteen järjestää edunvalvontavaltuutuksella asioidensa hoidon sen varalta, että hän tulee myöhemmin kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan esimerkiksi heikentyneen terveydentilansa vuoksi. Valtuutus tehdään kirjallisesti testamentin tapaan. Valtakirjalla valtuuttaja nimeää haluamansa valtuutetun hoitamaan asioitaan. Valtuutetun tulee suostua tehtävään. Valtuuttaja määrittelee itse ne asiat, joita valtuutus koskee. Valtuutus tulee voimaan vasta kun maistraatti on vahvistanut sen. Vahvistamista voi pyytää maistraatista siinä vaiheessa, kun valtuuttaja on syystä tai toisesta tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan. Useimmiten vahvistaminen edellyttää lääkärinlausuntoa valtuuttajasta. Myös jo vahvistetun valtuutuksen mahdollinen peruutus on vahvistettava maistraatissa.

Eläkettä saavan hoitotuki

Kansaneläkelaitos

Eläkettä saavan hoitotuen maksamisella tuetaan pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, kuntoutustaan ja hoitoaan. Tällöin hoitotukeen voi olla oikeus 16 vuotta täyttäneellä Suomessa asuvalla henkilöllä, joka on kokopäiväisesti eläkkeellä.

Tuki on jaettu kolmeen ryhmään vähintään vuoden kestäväen avun, ohjauksen tai valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten perusteella. Avun tarvetta määriteltäessä tarkastellaan selviytymistä henkilökohtaisissa toiminnoissa (liikkuminen, pukeminen, peseytyminen, ruokailu, puhuminen), kodinhoitotöissä ja asioinneissa kodin ulkopuolella.

Perushoitotukea voidaan maksaa, jos avun, ohjauksen tai valvonnan tarve henkilökohtaisissa toiminnoissa on vähintään viikoittaisista. Jos henkilö tarvitsee apua ainoastaan kotitaloustöissä ja asioiden hoidossa, hoitotukea ei voida myöntää. Korotettuun hoitotukeen tulee oikeus, jos avun tarve henkilökohtaisissa toiminnoissa on jokapäiväistä ja vie runsaasti toisen henkilön aikaa. Erityiskustannuksilla voi olla tukea korottava vaikutus perustuesta korotetuksi eläkettä saavan hoitotueksi, mikäli kustannuksia on korotetun hoitotuen verran. Ylimmän hoitotuen kriteerinä on jatkuva, lähes ympärivuorokautinen toisen henkilön hoidon ja valvonnan tarve. Hoitotukea voidaan maksaa myös jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa olevalle henkilölle.

Hoitotukihakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärin C-lausunto, joka ei saa olla puolta vuotta vanhempi. Tukea voidaan maksaa takautuvasti enintään kuuden kuukauden ajalta. Hakijan tuloilla ja varallisuudella ei ole vaikutusta hoitotuen määrään ja se on verotonta tuloa.

Hoitotuen määrät ovat vuonna 2018: perushoitotuki 70,52 €, korotettu hoitotuki 153,63 € ja ylin hoitotuki 324,85 € kuukaudessa.

Eläketurva

Työeläkelaitokset Kansaneläkelaitos

Työeläkelainsäädäntö uudistui vuonna 2017. Esimerkiksi uutena eläkemuo-tona tuli voimaan työuraeläke. Myös kansaneläkeläisiin tuli joitakin muutoksia.

Lakisääteinen eläketurva koostuu kuitenkin edelleenkin ansiotyöstä ja yrittäjätoiminnasta kertyvästä työeläkkeestä ja vähimmäis-turvan takaavasta kansaneläkkeestä sekä takuueläkkeestä. Lakisääteiset eläkkeet turvaavat toimeentulon vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perhehuoltajan kuoleman varalta. Tarkempaa tietoa työeläkkeistä saa sivulta www.tyoelake.fi.

Työkyvyttömyyseläkkeenä kansaneläkettä voidaan maksaa 16-64-vuotiaalle henkilölle. Alle 20-vuotiaalle nuoren kuntoutusraha on eläkkeeseen nähden ensisijainen. Kansaneläkkeen vanhuuseläkeikä muuttui eläkeuudistuksen myötä työeläkelainsäädännön muutosten mukaisiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneille kansaneläke myönnetään elinajanodotteen mukaan. Odote vahvistetaan kullekin ikäluokalle erikseen. Ennen vuotta 1965 syntyneillä **kansaneläkkeen** vanhuuseläkeikä on edelleen 65 vuotta.

Työkyvyttömyyseläkehakemuksen voi lähettää, kun sairauspäivärahaa on maksettu 150 arkipäivältä. Sen voi palauttaa Kelan toimistoon, joka välittää hakemuksen työeläkelaitoksille. Työeläkelaitosten päätösten jälkeen Kela tarkistaa hakijan oikeuden kansaneläkkeeseen.

Kansaneläkeperusteisen työkyvyttömyyseläkkeen (KEL 12 § 2) rinnalla voi hankkia ansiotuloja enintään 737,45 €/kk. Työeläkelä-kien mukaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen ohessa voi ansaita enintään 40 % eläkettä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansios-ta. Tarkka määrä kannattaa tarkastaa omalta työeläkelaitokselta. Jos 40 % ansaintaraja jää hyvin pieneksi, voi myös työeläkeläkien mu-kaista eläkettä saava ansaita edellä mainittuun 737,45 euroon saakka.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että työkyky on alentunut vähintään 40 prosenttia. Sitä maksetaan työelä-kejärjestelmän mukaan. Kansaneläkettä ei voi saada osatyökyvyttö-myyseläkkeenä. Osatyökyvyttömyyseläkkeellä voi ansaita palkkaa 60 % eläkkeen pohjana olevista ansioista. Osatyökyvyttömyyseläke voi-daan myöntää toistaiseksi tai määräaikaisena, ns. osakuntoutustuke-na. Eläkkeen lisäksi tehty osa-aikatyö kartuttaa tulevaa vanhuuselä-keitä.

Takuueläke turvaa Suomessa asuvalle henkilölle vähimmäis-eläkkeen, jos kaikki hänen eläkkeensä ennen verotusta ovat yhteen-sä enintään 768,59 €/kk. Tuloraja ja vähimmäiseläke jäävät kuitenkin tätä pienemmäksi, jos henkilö on varhennetulla vanhuuseläkkeellä. Täyden takuueläkkeen saa henkilö, jolla ei ole mitään muita eläk-keitä.

Perhe-eläkkeitä ovat lesken ja lapsen eläkkeet. Ne turvaavat toi-meentuloa puolison tai vanhemman kuoltua.

Eläkkeen lepäämään jättäminen

Kansaneläkelaitos Työeläkelaitokset

Työeläkelain ja kansaneläkelain mukaisella työkyvyttömyyseläkkeel-lä olevat voivat jättää eläkkeen lepäämään, joka antaa mahdollisuus-

den kokeilla työntekoa ilman riskiä työkyvyttömyyseläkkeen menettamisestä. Jos henkilön työansiot ylittävät ansaintarajat, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä maksaminen keskeytetään, ja eläke jää lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää uudelleen lepäämään, kun se on ollut maksussa yhden kuukauden. Työkyvyttömyyseläketä aletaan maksaa uudelleen, kun eläkkeensaaja on ilmoittanut eläkelaitokselle tai Kelalle, että hänen työskentelynsä on päättynyt tai hänen työansionsa ovat vähentyneet enintään ansaintarajan suuruisiksi. Jos ilmoitusta ei tehdä kahden vuoden kuluessa eläkkeen lepäämään jättämisestä, eläke lakkautetaan.

Eläkkeen lepäämään jättämisen vaikutukset muihin Kelan tukiin kannattaa tarkistaa Kelan toimistosta.

Eläkkeensaajan asumistuki

Kansaneläkelaitos

Eläkkeensaajan asumistukea voi saada henkilö, joka asuu vakinaisesti Suomessa, on pienituloinen ja saa eläkettä, joka oikeuttaa eläkkeensaajan asumistukeen. Tuen määrään vaikuttavat monet tekijät, joten sen suuruuden arvioiminen on vaikeaa.

Eläkkeensaajan asumistukea voi saada vakituiseen vuokra- tai omistusasunnon kustannuksista. Asumistuki on 85 % kohtuullisista asumismenoista, joista on vähennetty perusomavastuun ja tulojen mukaan määräytyvän lisäomavastuun yhteismäärä. Perusomavastuu on kaikille sama eli 610,42 € vuodessa (noin 50,87 €/kk). Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä perheen tulojen osasta, joka ylittää tulorajat. Lisäomavastuun tulorajat perhesuhteiden mukaan löytyvät Kelan internet-sivuilta ja niistä saa tietoa myös Kelan palvelunumeroon soittamalla.

Kun haet eläkkeensaajan asumistukea, liität hakemukseen selvitys asumismenoista (vuokrasopimus, vuokran tai vastikkeen maksukuitti tai muu maksutosite), selvitys omista ja puolison tuloista ja omaisuudesta sekä selvitykset veloista ja velkojen koroista. Hakemuksen voi täyttää joko sähköisesti Kelan asiointipalvelussa verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella tai vaihtoehtoisesti eläkkeensaajan asumistukilomakkeen täyttämällä ja postittamalla sen Kelaan.

Erityishoitoraha

Kansaneläkelaitos

Erityishoitoraha on korvaus ansionmenetyksestä tilanteessa, jossa alle 16-vuotiaan sairaan tai vammaisen lapsen huoltaja ei voi tehdä työtään, koska hän osallistuu lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen.

Ellei lapsen sairaus ole vaikea, erityishoitorahaa voi saada vain alle 7-vuotiaan lapsen sairaala- tai poliklinikkahoidon ajalta. Erityishoitorahaa voidaan maksaa myös vanhemmalle, joka on varalla kotihoitoon liittyvän, hoitavan lääkärin arvioon perustuvan koulun tai päivähoitoon paluun kokeilun aikana.

Erityishoitoraha on verollista tuloa ja määräytyy sairauspäivärahan tavoin hakijan työtuloista. Sitä maksetaan saman sairauden perusteella yleensä enintään 60 arkipäivältä lasta kohden, mutta tämä enimmäisaika lasketaan erikseen sairaalahoidon ja kotihoidon ajalta. Aikaa voidaan jatkaa vielä 30 lisäpäivällä, jos hoitava lääkäri arvioi siihen olevan erityistä tarvetta. Erityishoitoraha maksetaan jälkikäteen ja siihen tarvitaan lääkäritodistuslomake D.

Erityisjalkineet

Terveyskeskus

Jos lääkäri katsoo ortopedisten jalkineiden olevan tarpeelliset, niihin voi saada maksusitoumuksen omasta terveyskeskuksesta. Vuodenaikojen vaihtelu ja tarve useampiin jalkineisiin on otettava huomioon. Yleisesti on katsottu hakijalla olevan oikeus kaksiin erityisjalkineisiin vuodessa.

Hammashuolto

Kansaneläkelaitos

Terveyskeskukset

Kansaneläkelaitos myöntää kaikille Suomen sairausvakuutuksen piiriin kuuluville korvausta yksityishammaslääkärin antamasta suun ja hampaiden hoidosta sekä suuhygienistin suorittamasta tutkimuksesta ja hoidosta yksityishammaslääkärin määräämänä. Suun ja hampaiden tutkimus korvataan pääsääntöisesti vain joka toinen vuosi. Potilaan terveydentilan niin vaatiessa, myös kerran kalenterivuodessa tehtävä tutkimus voidaan edellyttäen hammaslääkärin kannanottoa potilaan terveydentilasta ja tutkimuksen tarpeellisuudesta. Lisäksi potilas voi saada korvausta hammaslääkärin määräämistä radiologisista ja laboratoriotutkimuksista. Kela korvaa myös hammashoitoon liittyviä lääkekuluja ja matkoja. Korvaus ei koske proteettisten toimenpiteiden tai oikomishoidon kustannuksia eikä kunnallisen hammashoidon maksuja.

Lääkärin ja hammaslääkärin palkkioille sekä tutkimukselle ja hoidolle on vahvistettu korvaustaksa, joka ilmaisee suoraan asiakkaalle maksettavan korvauksen määrän. Lisätietoja mm. www.kela.fi.

Kunnallinen hammashoito koskee koko väestöä, mutta hoitoon pääsy on hyvin paikkakuntaakohtaista. Terveyskeskuksessa annettua hammashoidosta voidaan periä 18 vuotta täyttäneiltä perusmaksu käynnistä ja lisäksi suun terveydenhuollon toimenpiteistä erilliset maksut.

Hengityshalvausstatus

Sairaala

Hengityshalvausstatukseen liittyvät määritelmät ja ohjeistukset perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ja sen nojalla annettuun asetukseen. Hengityshalvausstatukseen saanut henkilö katsotaan laitoshoidon piirissä olevaksi. Hänen tarvitsemansa tuki kotiin tai sairaalaan järjestetään ympärivuorokautisesti sairaalan toimesta. Sairaala vastaa myös kuntoutuspalveluista. Hengityshalvauskriteerien täyttymisen tulkinta ja hoidon ylläpito voivat jonkin verran vaihdella eri sairaanhoitopiireissä.

Hengityshalvausstatuksella oleva henkilö on oikeutettu saamaan Kelan maksamia vammaisetuksia, kuten vammaistukea alle 16-vuotiaalle/16 vuotta täyttäneelle tai eläkettä saavan hoitotukea, vaikka hänen katsotaan olevan laitoshoidon piirissä.

Henkilökohtainen apu

Sosiaalitoimi/vammaispalvelu

Vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avun järjestäminen vaikeavammaiselle henkilölle on subjektiivinen oikeus. Näin ollen tarvittavat henkilökohtaisen avun palvelut eivät ole kunnan määrärahoihin sidottuja.

Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henki-

lön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella. Tällä tarkoitetaan avustamista päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Kunta voi järjestää henkilökohtaista apua kolmella eri tavalla tai yhdistelemällä niitä. 1) Kunta voi korvata vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset, jolloin vaikeavammaisen toimii työnantajana. Vaikeavammaista henkilöä on tarvittaessa ohjattava ja autettava avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa.

2) Kunta voi antaa vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluiden hankkimista varten palvelusetelin.

3) Kunta voi hankkia vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalvelut julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai järjestää palvelun itse taikka sopimuksin yhdessä muun kunnan kanssa.

Henkilökohtaisena avustajana ei pääsääntöisesti voi toimia vaikeavammaisen henkilön omainen tai muu läheinen henkilö, ellei sitä erityisen painavasta syystä ole pidettävä vaikeavammaisen henkilön edun mukaisena. Henkilökohtainen apu on järjestettävä päivittäisiin toimiin, työhön ja opiskeluun siinä laajuudessa kuin hakija sitä välttämättä tarvitsee. Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen myönnettävän henkilökohtaisen avun tuntimäärä on lähtökohtaisesti vähintään 30 tuntia kuukaudessa.

Hoitopaikan valinta

Terveydenhuolto

Kiireellinen hoito on annettava potilaalle asuinkunnasta riippumatta. Muussa tapauksessa potilaalla on mahdollisuus valita perusterveydenhuollon palveluista vastaava terveysasemansa ja erikoissairaanhoidon yksikkö kaikista Suomen julkisista terveysasemista ja sairaaloista.

Terveysasemaa voi vaihtaa kirjallisella ilmoituksella enintään vuoden välein. Erikoissairaanhoidon hoitopaikka puolestaan valitaan yhdessä lähetteen antavan lääkärin tai hammaslääkärin kanssa.

Hoitotakuu

*Terveyskeskus
Sairaala*

Asiakkaan on saatava kiireettömät tutkimukset ja kiireetön hoito määräajassa – sekä terveyskeskuksessa että sairaalassa. Ensiapuun ja kiireelliseen hoitoon on päästävä heti. Kiireettömän hoidon osalta **terveyskeskuksen** on arvioitava hoidon tarve kolmen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta. Arvion voi tehdä muikin terveydenhuollon ammattihenkilö kuin lääkäri ja se voidaan joissain tapauksissa tehdä jo puhelimesta. Tavallisesti hoito aloitetaan jo ensimmäisellä vastaanottokäynnillä. Tutkimuksiin ja hoitoihin, joita ei voida antaa vastaanotolla, on päästävä kolmen kuukauden sisällä siitä, kun tarve on arvioitu. Terveyskeskuksessa annettava erikoissairaanhoidollinen arvio on annettava kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta ja toimenpiteeseen on päästävä viimeistään kuudessa kuukaudessa.

Sairaalan on arvioitava hoidon tarve kolmessa viikossa lähetteen saapumisesta. Arvio voidaan tehdä lähetteen perusteella tai potilaan poliklinikkakäynnin yhteydessä. Potilaan on saatava aina tieto tutkimussuunnitelmasta tuon kolmen viikon aikana. Mikäli lääkäri toteaa tarpeen sairaanhoidolliseen toimenpiteeseen, on hoi-

to aloitettava sairaalassa viimeistään kuuden kuukauden kuluessa.

Lasten ja nuorten mielenterveyttä koskevaan tarpeelliseksi todettuun hoitoon on kuitenkin aina päästävä viimeistään kolmessa kuukaudessa. Myös suun terveydenhuolto kuuluu hoitotakuun piiriin. Hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi arvioitu hoito on järjestettävä viimeistään kuudessa kuukaudessa.

Mikäli terveyskeskus tai sairaala ei pysty järjestämään hoitoa määräajassa, on sen hankittava palvelu muualta. Siitä ei saa muodostua asiakkaalle lisäkustannuksia. Epäselvissä tapauksissa potilas voi olla yhteydessä potilasasiamieheen, jollainen on nimetty kaikkiin terveyskeskuksiin ja sairaaloihin ja joka tukee häntä mahdollisissa jatkotoimissa.

Intervallihoito

*Terveyskeskus
Sosiaalitoimi*

Lyhytaikaisia laitoshoidojaksoja voidaan sopia tukemaan vaikeavammaisen kotona asumista ja omaishoitajan jaksamista. Hoito voidaan toteuttaa terveyskeskusten vuodeosastoilla tai vanhusten ja vammaisten palveluasumisyksiköissä.

Invalidivähennys

Verovirasto

Kunnallis- ja valtionverotuksessa verovelvolliselle myönnetään pysyvän vamman haitta-asteen perusteella invalidivähennystä. Vähennyksen saamiseksi tulee esittää lääkärintodistus, josta ilmenee invaliditeetin haitta-aste, haitan pysyvyys ja alkamisajankohta. Invaliditeetin on oltava vähintään 30 %. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla katsotaan olevan oikeus täyteen vähennykseen (100 %) ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalle haitta-asteeksi määritellään 50 %, ellei lääkärintodistuksella muuta osoiteta. Ensimmäisen vähennyksen jälkeen verottaja tekee vähennyksen viran puolesta. Kunnallisverotuksen invalidivähennys, maksimissaan 440 € ja sen tehdään ansiotulosta (ei eläketulosta). Valtionverotuksessa tuloverosta tehtävä täysi vähennys on 115€ ja sen voi saada myös eläketulosta.

Kotihoito

Sosiaali- ja terveydenhuollon hoivapalvelut

Joissakin kunnissa kotipalvelu ja kotisairaanhoito ovat yhdistyneet sosiaali- ja terveydenhuollon yhdistymisen myötä ja löytyvät kunnasta kotihoidon palvelunimikkeellä. Kotihoito on asiakkaan kotona tapahtuvaa henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon sekä sairaanhoitoon liittyvää palvelua.

Kotipalvelu

Sosiaalitoimi/ kotipalvelu

Kotipalvelua on mahdollisuus saada toimintakyvyn alenemisen, perheitilanteen, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perusteella. Lapsiperheillä on oikeus saada kotipalvelua, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kotipalveluna voi saada kodinhoitajan antamaa työapua ja erilaisia tukipalveluja. Kotipalvelu avustaa arkipäivän askareissa sekä henkilökohtaisissa toiminnoissa. Siivouspalvelua ei ole nykyisin mahdollista saada kotipalveluna, mutta joissain kunnissa kylläkin ns. kotipalvelun tukipalveluna. Näitä tukipalveluja ovat lisäksi mm. ateriapalvelu, kyl-

vetyspalvelu ja vaatehuolto. Kotipalvelun ohjaajat vastaavat yleensä myös turvapuhelimen ja omaishoidon tuen myöntämisestä.

Säännöllisestä kotipalvelusta voidaan periä perheen maksukyvyyn ja koon sekä palvelun laadun ja määrän mukaan määräytyvä kohtuullinen kuukausimaksu. Tilapäisestä kotipalvelusta voidaan periä kunnan päättämä kohtuullinen maksu. Myös tukipalvelut ovat maksullisia.

Kotisairaanhoido

Terveyskeskus

Kotisairaanhoido sisältää kotisairaanhoidajan palvelut ja hoitotarvikkeiden jakelun. Kotisairaanhoidaja voi tehdä kotikäyntejä ja avustaa lääkinnällisissä toimenpiteissä. Tilapäisestä kotisairaanhoidosta voidaan periä enintään 18,90 euroa lääkärin tai hammaslääkärin suorittamasta kotikäynnistä ja enintään 12,00 euroa muun henkilön suorittamasta kotikäynnistä.

Kotitalousvähennys

Verotoimisto

Kotitalousvähennyksen saa tavanomaisesta kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöstä. Uudisrakentaminen ei oikeuta kotitalousvähennykseen. Lisäksi vähennyksen saa tieto- ja viestintätekniikan laitteiden, ohjelmistojen, tietoturvan ja tietoliikenneyhteyksien asennus-, kunnossapito- ja huoltotyöstä. Vähentää saa 20 % palkasta sekä palkkaan liittyvät sivukulut. Ennakkoperintärekisteriin merkitylle yritykselle maksetusta työkorvauksesta voi vähentää 50 % arvonalisäverollisesta työkorvauksesta. Vähennys on henkilökohtainen ja sen omavastuu 100€. Vuonna 2018 vähennyksen enimmäismäärä on 2400 € vuodessa. Samassa perheessä puolisoitten yhteenlaskettua kotitalousvähennyistä voi olla siis yhteensä 4800 euroa.

Koulukuljetukset ja koulumatkatuki

Opetustoimi

Kansaneläkelaitos

Peruskoulun oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, mikäli koulumatka on pidempi kuin viisi kilometriä tai se katsotaan liian vaaralliseksi, vaikeaksi tai rasittavaksi oppilaan ikä, vamma tai muut olosuhteet huomioiden. Oppilas voi vaihtoehtoisesti saada myös riittävää avustusta kuljettamisensa tai saattamisensa. Kuljetuksen järjestäminen koskee myös lisäopetukseen tai esiopetukseen osallistuvaa lasta. Erityiskuljetus (taksikuljetus) perustuu aina opetustoimen kuljetuspäätökseen. Erityiskuljetukset ovat pääsääntöisesti yhteistaksikuljetuksia. Henkilökohtainen kuljetus voidaan myöntää vain lääkärintodistuksen perusteella. Erityiskuljetus myönnetään yleensä oppilaille, jotka eivät asiantuntijalausnon mukaan selviydy koulumatkastaan julkisilla liikennevälineillä.

Kansaneläkelaitos korvaa koulumatkatukena päivittäisten koulumatkojen kustannukset päätoimisesti mm. lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa oleville sekä myös näyttötutkintoon valmistavassa peruskoulutuksessa opiskeleville. Yhdensuuntaisen koulumatkan opiskelijan asunnolta oppilaitokseen on oltava vähintään 10 km ja kustannuksien yli 54 €/kk. Lisäksi hänen on tehtävä vähintään seitsemän yhdensuuntaista koulumatkaa viikossa. Matkakustannuksia ei korvata 100 kilometriä ylittävän yhdensuuntaisen

koulumatkan osalta. Koulumatkatukea voivat saada myös vammaisille opiskelijoille järjestettyyn valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen osallistuvat opiskelijat. Koulumatkatukea haetaan joka lukuvuodeksi erikseen. Hakemus jätetään oppilaitokseen, joka toimittaa sen Kelaan. Tietyissä tapauksissa, esimerkiksi kun julkista liikennettä ei ole käytössä, voi koulumatkatukea saada itse järjestettyyn kulikutapaan kuten autolla matkustamiseen.

Koulunkäynnin ja opiskelun tuki

Opetustoimi

Kansaneläkelaitos

Perusopetuslaissa määritellään oppilaan oikeus opiskella omassa lähikoulussaan ja saada ikäkauden ja edellytystensä mukaista opetusta. Jokaisella perusopetuksen oppilaalla on oikeus saada opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Opetustoimi vastaa koulu- ja luokkakohtaisista apuväline- ja avustajapalveluista, joita ovat esimerkiksi erityispulpetti, hissi ja luiskat sekä koulunkäynninohjaaja. Opetuksen yhteydessä annettavaa, lyhytaikaista tukea vahvemmat tukimuodot ovat tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tehostettuun tukeen kuuluvat tukiovetus, osa-aikainen erityisopetus, oppilashuollollinen tuki ja erilaiset pedagogiset ratkaisut.

Erityistä tukea ja sen osana erityisopetusta järjestetään, kun oppilasta ei voida riittävästi tukea tehostetulla tuella. Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Tämä tai henkilökohtainen oppimissuunnitelma voidaan laatia, mikäli oppilaalla on jokin erityisen tuen tarve. Koulutoimeen kannattaa ottaa yhteyttä hyvissä ajoin ennen koulun alkua suunnitelman laatimiseksi. Suunnitelma tehdään työryhmässä, johon kuuluvat oppilas, hänen huoltajansa, opetustoimen edustajat ja lasta hoitavat asiantuntijat. Suunnittelussa tulisi huomioida myös koulutyöhön kuuluvat erityistilanteet kuten leirikoulu. Opetushallitus on ottanut kannan, että tällaisiin tilanteisiin tarvittavat tilapäiset avustajat tulisi myös järjestää opetustoimen maksamana.

Vammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen yhteydessä annettavat kuntoutus- ja tukipalvelut ovat kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulla.

Kelan ammatillisena kuntoutuksena myönnetään ammatillisen koulutuksen edellyttämää yleissivistävää koulutusta, ammatillista peruskoulutusta, ammatillisesti valmentavaa koulutusta sekä ammatillista uudelleen ja – jatkokoulutusta. Näissä Kela korvaa koulutuspäätöksen perusteella varsinaisia opiskelukustannuksia sekä koti- ja koulupaikkakunnan välisiä matkakustannuksia, ei kuitenkaan päivittäisiä matkoja. Lisäksi on mahdollista saada korvausta tarpeellisina ja kohtuullisina pidettävistä opiskelukustannuksista kuten lukukausimaksuista ja koulutarvikkekustannuksista. Menetetyn toimeentulon ajalta voi saada kuntoutusrahaa.

Kelan korvattavaksi kuuluvat myös työelämään tähtäävään koulutukseen tarvittavat ns. kalliit ja vaativat apuvälineet kuten esimerkiksi atklaitteistot. (ks. kohta apuvälineet).

Koulutuskokeilu

Kansaneläkelaitos

Koulutuskokeilu on tarkoitettu vaikeavammaiselle nuorelle tai muille henkilöille, joilla on koulutusalan valinnassa erityisiä vaikeuksia.

Koulutuskokeilulla voidaan selvittää koulutusmahdollisuuksia ja tutustua kouluelämään. Kokeilun avulla saa kuvan koulutuksen ja kyseisen ammattialan vaatimuksista.

Koulutuskokeilut toteutetaan ammatillisessa oppilaitoksessa, ja ne kestävät muutamasta päivästä kahteen viikkoon.

Kuljetuspalvelut

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Vaikeavammaisella henkilöllä, joka ei ilman kohtuuttomia vaikeuksia voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä, on mahdollisuus käyttää taksia, invataksia sekä niihin liittyviä saattajapalveluja niin työ-, opiskelu- kuin vapaa-ajan matkoillakin. Kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat välttämättömät opiskelu- ja työmatkat sekä vähintään 18 muuta ns. vapaa-ajan matkaa kuukaudessa. Nämä matkat voivat ulottua henkilön asuinkunnan tai lähikuntien alueelle. Matkat liittyvät asioimiseen, virkistykseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Matkoista maksetaan omavastuuosuus, joka vastaa julkisen liikenteen taksoja. Oman auton käyttö ei estä kuljetuspalvelujen hakemista, jos niihin on perusteltu tarve.

Kuntoutus

Kansaneläkelaitos

Terveyskeskus

Sairaala

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Kela järjestää alle 65-vuotiaille vaativaa lääkinällistä kuntoutusta. Lisäksi Kela järjestää harkinnanvaraista lääkinällistä kuntoutusta sekä ammatillista kuntoutusta sellaisille työkäisille, joiden työ- tai opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet sairauden tai vamman ja muun kokonaistilanteen vuoksi.

Vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena voidaan myöntää muun muassa fysioterapiaa, puheterapiaa, toimintaterapiaa, neuropsykologista kuntoutusta, laituskuntoutusjaksoja. Muita kuntoutusmuotoja ovat lisäksi sopeutumisvalmennus sekä ammatillisena kuntoutuksena myönnettävä koulutus tai työhön tai opiskeluun tarvittavat apuvälineet.

Muiden henkilöiden osalta lääkinällisen kuntoutuksen vastuu kuuluu julkiselle **terveydenhuollolle**. Terveyspalvelut voi myöntää myös sopeutumisvalmennusta. Sosiaalitoimeltakin voi hakea vammaispalvelulain määrärahasidonnaisena palveluna sopeutumisvalmennusta. (ks. myös Ammatillinen kuntoutus -kohta)

Kuntoutuksen sujuvuuden kannalta on tärkeää laatia yhdessä hoitavan tahon kanssa kuntoutussuunnitelma. Se sisältää suosituksen omalla paikkakunnalla tapahtuvasta kuntoutuksesta ja arviointi laituskuntoutuksen tarpeesta. **Kelan vaativan lääkinällisen kuntoutuksen käynnistämiseksi** julkisessa terveydenhuollossa laadittu kuntoutussuunnitelma on välttämätön. Laadittu suunnitelma on voimassa 1-3 vuotta.

Kuntoutusavustus

Kansaneläkelaitos

Kuntoutusavustus on harkinnanvarainen etuus, jolla voidaan tukea kuntoutujan työllistymistä kuntoutuksen jälkeen. Avustuksen määrä harkitaan hakijan yksilöllisen tilanteen perusteella ja se on enintään kuntoutusrahan suuruinen.

Kuntoutusavustusta voidaan myöntää tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatukeen tai koulutuspäivärahaan. Avustus on verollista tuloa.

Kuntoutusohjaus

Sairaala

Sosiaalitoimi

Kuntoutusohjaajan tehtävänä on tukea vammaista henkilöä ja hänen perhettään eri elämäntilanteissa sekä neuvoa yhteiskunnan palveluiden käytössä. Kuntoutusohjaaja tekee kotikäyntejä ja auttaa palvelujen hakemisessa. Asiakkaat ohjautuvat kuntoutusohjaukseen yleensä hoitavan tahon aloitteesta. Kuntoutusohjaajaan voi ottaa yhteyttä myös asiakas itse, hänen lähiyhteisönsä, sosiaali- tai terveydenhuollon edustaja tai jokin muu viranomainen. Kuntoutusohjaus on asiakkaalle maksutonta.

Kuntoutusohjauksen palveluja ovat mm. asiakkaan tilanteen selvittäminen ja arviointi, kuntoutumisen ja kuntoutusohjauksen suunnittelu, sairastumiseen ja vammautumiseen sekä palveluihin ja tukitoimiin liittyvä ohjaus, tuki, neuvonta ja tiedottaminen, kasvatusta ja koulukäyntiä tukeva ohjaus, ammattiin ja työelämään liittyvä ohjaus, elinympäristössä selviytymistä tukeva ohjaus, apuvälinepalvelut sekä ensitieto- ja sopeutumisvalmennuskurssit. Vammaispalvelulain mukaisen kuntoutusohjauksen tarkoituksena on vammaisen henkilön sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutusedellytysten tukeminen ja parantaminen antamalla hänelle tietoa yhteiskunnan palveluista ja aktivoimalla häntä palvelujen käyttäjäksi.

Kuntoutus- ja osakuntoutusraha

Kansaneläkelaitos

Kuntoutuksen ajalta on mahdollisuus saada kuntoutusrahaa, mikäli henkilö ei pysty kuntoutuksen aikana tekemään työtä. Kansaneläkelaitos maksaa kuntoutus- tai osakuntoutusrahaa, kun kuntoutuksen tavoitteena on kuntoutujan työelämässä pysyminen, työelämään palaaminen tai sinne pääsy. Kuntoutusrahaan on oikeus 16–67 -vuotiaalla henkilöllä, jolla on hyväksytty kuntoutuspäätös esimerkiksi Kelasta tai työterveyshuollosta. Osakuntoutusrahaa on mahdollista saada, jos työaika on lyhennetty vähintään 40 % normaalista päiväkohtaisesta työajasta kuntoutuksen vuoksi.

Kuntoutusraha määräytyy sairausvakuutuksen päivärahan tavoin hakijan verotuksessa todettujen tulojen mukaan. Osakuntoutusrahan määrä on puolet täyden kuntoutusrahan määrästä. Kuntoutusraha on verollista tuloa ja se on ensisijainen sairauspäivärahaan nähden kuntoutuksen aikana.

Kuntoutusrahaan on oikeus myös 16–19 -vuotiaalla nuorella, jos hänen työkykynsä tai mahdollisuutensa valita ammatti ja työ ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi heikentyneet, hän tarvitsee erityisiä tukitoimia opiskelussa tai muussa kuntoutuksessa ja jos nuoren kuntoutus perustuu kotikunnassa laadittuun henkilökohtaiseen opiskelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Nuoren kuntoutusrahaa maksetaan enintään sen kuukauden loppuun, jona hän täyttää 20 vuotta. Jos meneillään on kuntoutusjakso (esim. koulutus), maksetaan kuntoutusrahaa kuitenkin sen päättymiseen asti.

Kuntoutusrahaa maksetaan edellyttäen, että kuntoutusta annetaan lain Kelan kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista, terveydenhuoltolain, työterveyshuoltolain, vammaispalvelulain, kehitysvammalain tai lastensuojelulain perusteella. Ammatilliseen kuntoutukseen liittyen kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kun-

toutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä odotusajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta, jos toimeentuloa ei tule muualta. Tällöin kuntoutusrahan suuruus on alennettu 20 prosentilla.

Kuntoutustuki

*Kansaneläkelaitos
Työeläkelaitokset*

Määrääjäksi myönnettävällä kuntoutustuella pyritään edistämään saajan työhön paluuta. Tuen edellytyksenä on hoito- tai kuntoutussuunnitelma, joka sisältää jäljellä olevan työkyvyn selvittämiseen tai työkyvyn ylläpitämiseen liittyvät kuntouttavat toimenpiteet. Myös kuntoutussuunnitelman valmistelun ajalle voidaan myöntää kuntoutustukea. Kuntoutustuki on saman suuruinen kuin työkyvyttömyyseläke. Osakuntoutustuki on osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Se voidaan myöntää työhön paluun tukemiseksi esimerkiksi täyden kuntoutustuen päättyessä.

Laitoshoido

*Terveystieteiden tutkimuskeskus
Sosiaalitoimi*

Laitoshoido on sekä lyhyt- että pitkäaikaista. Lyhytaikaisella laitoshoidolla tuetaan ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden kotona selviytymistä ja hoitavan omaisen jaksamista. Pitkäaikainen laitoshoido on tarkoitettu henkilöille, joille ei voida järjestää tarvittavaa ympärivuorokautista hoitoa kotona tai palveluasunnossa. Laitoshoidon tarpeen määrittää aina lääkäri ja se toteutetaan yleensä terveyskeskusten vuodeosastoilla tai sosiaalitoimen vanhustenhuollon laitoksissa.

Lyhytaikaisesta laitoshoidosta peritään hoitopäivämaksu, joka voi olla enintään 48,90 euroa hoitopäivältä. Laitoshoidon maksut ovat asiakasmaksulain maksukaton piirissä ja maksukaton ylittymisen jälkeen lyhytaikaisesta laitoshoidosta voidaan periä enintään 22,50 euroa hoitopäivältä.

Pitkäaikaisessa, yli kolme kuukautta kestävässä laitoshoidossa olevalta peritään maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu. Hoitomaksu kuukaudessa voi olla enintään 85 % nettokuukausituloista. Maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Jos pitkäaikaiseen laitoshoidoon siirtyvän puolison tulot ovat suuremmat kuin kotiin jäävän puolison tulot, maksu määräytyy yhteenlaskettujen tulojen perusteella ja on enintään 42,5 prosenttia tuloista. Maksu voidaan kaikissa tapauksissa määrätä enintään sen suuruiseksi, että hoitoa saavan henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 108 euroa.

Lapsikorotus

Kansaneläkelaitos

Kela myöntää työeläkkeen ja kansaneläkkeen saajille alle 16-vuotiaasta lapsesta lapsikorotuksen (21,93 €/kk). Lapsikorotus on haettava erillisellä hakemuksella. Se voidaan maksaa kuusi kuukautta takautuvasti ja on verotonta tuloa.

Lääkekorvaukset

Kansaneläkelaitos

Sairausvakuutuksesta korvataan lääkemääräyksellä määrätty lää-

keet, kliiniset ravintovalmisteet ja pitkäaikaisen ihotaudin hoitoon käytettävät perusvoiteet. Valmiste voidaan korvata silloin, jos sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva Lääkkeiden hintalautakunta on vahvistanut lääkkeelle korvattavuuden. Lisäksi edellytyksenä on, että valmiste on määrätty sairauden hoitoon ja kyse on sairausvakuutuslain tarkoittamasta tarpeellisesta sairaanhoidosta.

Vuodesta 2016 alkaen korvausta lääkkeistä on saanut vasta alkuomavastuun jälkeen. Alkuomavastuun suuruus on 50 euroa kaikille yli 18-vuotiaille. Korvattavat lääkkeet jaetaan kolmeen korvausluokkaan. Peruskorvaus on 40 prosenttia, alempi erityiskorvaus on 65 prosenttia ja ylin erityiskorvaus (100 %).

Vaikean sairauden hoitoon käytettävät kliiniset ravintovalmisteet kuuluvat myös lääkekorvausten piiriin. Päivittäistä letkuruokintaa edellyttävässä tilassa korvaus on 65 % ja edellyttää sairaalassa suoritetuun tutkimukseen ja siellä aloitettuun hoitoon perustuvaa B-lausuntoa.

Vuotuisen lääkkeiden maksukaton ylittyttyä korvauksen piiriin kuuluvat lääkkeet ovat asiakkaalle maksuttomia 2,50 euron omavastuun ylittävältä osalta lääkettä kohti. Tämä omavastuuosuus siis säilyy maksukaton täyttymisenkin jälkeen. Kela seuraa lääkekustannusten kertymistä ja lähettää automaattisesti ilmoituksen omavastuurajan ylittymisestä ja ohjeet ns. lisäkorvaushakemuksen tekemiseen. Hakijan on säilytettävä lääkkeiden ostokuitit. Vuonna 2018 lääkekustannusten vuosittainen omavastuu eli lääkekatto on 605,13 euroa.

Matkakorvaukset

Kansaneläkelaitos

Sairauden tutkimuksista ja hoidosta aiheutuneet matkakustannukset korvataan sairausvakuutuslain nojalla siltä osin kuin ne yhteen suuntaan tehtyä matkaa kohden ylittävät omavastuuosuuden. Kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset korvataan kuntoutujalle kuntoutuslakiin perustuvan kuntoutuspäätöksen nojalla. Kela korvaa matkakustannuksia pääasiassa halvimman matkustustavan mukaan ja sairauden vuoksi tehdyt matkat pääsääntöisesti lähimpään hoitopaikkaan. Näin siitä huolimatta, että vuoden 2014 alusta alkaen asiakas on voinut valita hoitopaikkansa kaikista Suomen terveysasemista tai erikoissairaanhoidon yksiköistä.

Kertaomavastuu yhteen matkustussuuntaan tehdystä matkasta on **25 euroa**. Sen ylittävä osa korvataan kokonaan. Sairausvakuutuksen ja Kelan korvaamien kuntoutuksien matkoissa on yhteinen kalenterivuotuinen omavastuu. **Omavastuu on 300 euroa** ja sen ylittymisen jälkeen matkakustannukset korvataan kokonaan. Vuotuista omavastuuosuutta laskettaessa otetaan huomioon myös omavastuun alle jäävät sairausmatkat kuten myös asiakkaan, saattajana tarvittu perheenjäsenen tai muun saattajan matkakustannusten omavastuuosuudet sekä sitä pienemmät matkakustannukset. Saattajan tarpeellisuuden välttämättömyydestä kannattaa pyytää esim. hoitohenkilökunnalta todistus. Kelan toimisto seuraa vuotuisen omavastuuosuuden täyttymistä ja lähettää sen täytyttyä automaattisesti asiakkaalle matkakattokortin.

Jos asiakkaan sairaus tai sen hetkinen terveydentila edellyttää taksin käyttöä, tarvitsee asiakas tätä varten terveydenhuollon edustajan laatiman todistuksen (SV67).

Kelan korvaamien taksimatkojen tilaaminen on keskitetty sairaanhoitopiirien alueella yhteen taksien tilausvälityskeskukseen. Suorakorvausmenettely tarkoittaa käytännössä sitä, että sen saadaksesi asiakkaan on tilattava matkansa keskitetystä tilausnumerosta. **Tilausvälityskeskuksesta tilatuista matkoista asiakas maksaa**

kuljettajalle omavastuuosuuden mukaisen hinnan eli 25 euroa/matka. Sen sijaan muualta kuin välityskeskuksesta tilatun taksin omavastuu on 50 euroa yhteen suuntaan tehdyiltä matkalta, eivätkä näin tilatut matkat kerrytä vuotuista omavastuuosuutta.

Nuorisotakuu

TE-toimisto

Nuorisotakuu tarjoaa alle 25-vuotiaille sekä alle 30-vuotiaille vastaavalmistuneille koulutus-, työkokeilu-, työpaja- tai työpaikan kolmen kuukauden sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta. Nuorisotakuu pitää sisällään myös koulutustakuun, joka takaa jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle koulutuspaikan ja pelkän peruskoulun varassa oleville alle 30-vuotiaille nuorille mahdollisuuden suorittaa ammatillinen tutkinto.

Ohjaamo on uudenlainen alle 30-vuotiaiden nuorten matalan kynnyksen palvelupaikka, joka toimii ympäri Suomen. Toiminnan taustalla on nuorisotyöttömyyden kasvu ja nuorten tarve saada tietoa, neuvontaa ja tukea yhdeltä luukulta.

Omaishoidon tuki

Sosiaalitoimi/ kotipalvelu

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle myönnettävästä hoitopalkkiosta ja omaishoitajan vapaan ajaksi annettavista palveluista. Omaishoidon tuki on omaishoitolain mukainen määrärahasidonnainen palvelu. Tuen myöntämisen perusteena on vammaisen henkilön hoidon, huolenpidon ja tukemisen tarve. Tuen tarkoituksena on ehkäistä laitoshoidon sijoittuminen ja tukea kotona asumista. Tukea myönnettäessä laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma sekä tehdään omaishoitosopimus omaishoitajan ja kunnan välillä. Tukea maksetaan vammaisen henkilön hoitajalle, joka on omainen tai muu läheinen henkilö.

Vuonna 2018 omaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion vähimmäismäärä on 392,57 €/kk. Lisäksi ns. siirtymävaiheen omaishoittoon myönnettävä tuki on vähintään 785,14 €/kk. Tällä tarkoitetaan tapauksia, joissa omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhyesti estynyt tekemästä ansiotyötä. Maksettava palkkio on hoitajalle verollista tuloa. Eläkkeellä olevan omaishoitajan kannattaa tarkistaa tuen vastaanottamisen vaikutus omaan eläkkeeseen ja verotukseen.

Omaishoidon tuesta sopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on kuitenkin oikeus vähintään kolmeen vapaavuorokauteen kuukaudessa, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Omaishoitajan työn katsotaan olevan sitovaa, vaikka hoidettava viettäisi säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta (n.7h/vrk) käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saisi kuntoutusta tai opetusta.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana hoidettavalle järjestettävistä palveluista perittävä maksu saa olla enintään 11,40 €. Tämä alennettu palvelumaksu koskee myös palvelusetelillä annettavia palveluja.

Omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikainen sijaishoitto voidaan järjestää hoidettavan kotiin myös sijaishoitajan ja kunnan kanssa tehtävällä toimeksiantosopimuksella. Tällöinkin varsi-

naisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoitajan käytöstä kunta saa periä maksua enintään jo edellä mainitun 11,40 €/vrk. Muista omaishoidon ohella annettavista palveluista hoidettava maksaa tavanomaisen asiakasmaksun, ellei kunnan kanssa muuta sovita.

Palkkatuki

TE-toimisto

TE-toimisto voi myöntää työnantajalle palkkatukea työntekijän palkkauskustannuksiin. Palkkatukea voidaan myöntää silloin, kun palkattavan henkilön mahdollisuudet saada työtä esimerkiksi vamman tai sairauden takia ovat heikentyneet. Palkkatuki on aina harkinnanvarainen ja se perustuu työttömän työnhakijan tarpeisiin. Palkkatukea voidaan myöntää määräaikaiseen tai toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen sekä osa-aikaiseen työsuhteeseen sekä myös oppisopimuskoulutukseen.

TE-toimisto voi antaa työnhakijalle palkkatukikortin omatoimiseen työnhakuun. Jos työnhakijalla on palkkatukikortti, se tarkoittaa, että TE-toimisto on sitoutunut myöntämään palkkatukea kortin haltijan palkkaamiseen, jos tuen myöntämisen työnantajaa ja työsuhdetta koskevat edellytykset täyttyvät. Palkkatukea voidaan myöntää myös ilman palkkatukikorttia, jos tuetun työn mahdollisuus on kirjattu työttömän työnhakijan työllistymissuunnitelmaan.

Palveluasuminen

Sosiaalitoimi/ vammaispalvelu

Palveluasuminen tarkoittaa itsenäistä asumista, riittäviä palveluita ja hyvää asumisturvallisuutta ympäri vuorokauden. Siihen kuuluvat asunto, asumiseen liittyvät palvelut ja avustaminen. Vammaispalvelulain perusteella kunnan on järjestettävä palveluasuminen henkilölle, joka tarvitsee vammansa vuoksi toisen henkilön apua päivittäisissä toiminnoissa suoriutuakseen jatkuvasti tai erityisen runsaasti eikä kuitenkaan ole jatkuvan laitoshoidon tarpeessa. Palveluasuminen on ns. subjektiivinen oikeus.

Palveluasuminen voidaan järjestää vammaispalvelulain nojalla vaikeavammaiselle henkilölle joko esimerkiksi **omassa kodissa, palveluasumisyksikössä tai palvelutalossa**. Omassa kodissa järjestetyn palveluasumisen toteuttamismuotoina voivat olla esim. kotipalvelukäynnit, henkilökohtaisen avustajan palvelu, omaishoidon tuki, kotisairaanhoidon palvelut, asunnon muutostyöt ja turvapuhelinjärjestelyt. Palvelut ovat maksuttomia ja perustuvat yksilölliseen palvelusuunnitelmaan. Palveluja ja tukitoimia tulee järjestää tarpeenmukainen määrä.

Mikäli palveluasumispäätös on tehty palvelutaloon, maksaa sosiaalitoimi palvelutalolle avustamiseen liittyvää ja palvelut kattavaa kuukausimaksua.

Palveluseteli

Terveystieteidenhuolto

Sosiaalitoimi

Palvelusetelillä voi hankkia sellaisia sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka kunnan tai kuntayhtymän kuuluu järjestää asukkailleen. Palvelusetelillä hankittava palvelu on vaihtoehto kunnan tai kuntayhtymän tuottamalle palvelulle. Kunta tai kuntayhtymä päättää, ottaako se palvelusetelin käyttöön ja mihin palveluihin se antaa setelin. Jos asiakas tai potilas ei halua käyttää palveluseteliä, kunnan on ohjattava hänet muulla tavoin järjestettävien palvelujen piiriin. Setelin

saaminen edellyttää, että kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon edustaja arvioi henkilön palvelun tarpeen. Palvelusetelin saa asuinkunnan terveysasemalta, sosiaalivirastosta ja muista kunnan palveluyksiköistä, jotka myös antavat lisätietoja palvelusetelistä.

Kunnat pitävät luetteloja hyväksymistään palvelujen tuottajista. Tiedot tuottajista, palveluista ja niiden hinnoista tulee olla julkisesti saatavilla.

Palvelusetelin arvo voi olla tasasuuruinen tai riippuvainen asiakkaan tuloista. Kunnan tulee kuitenkin määrätä palvelusetelin arvo siten, että se on asiakkaan kannalta kohtuullinen.

Palvelusuunnitelma / Asiakassuunnitelma

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta velvoittaa sosiaalitoimen viranhaltijan laatimaan yhteistyössä asiakkaan kanssa palvelu-, hoito- tai muun vastaavan suunnitelman, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelusuunnitelma on suunnitelma niistä palveluista ja tukitoimista, joita vammaisen henkilö tarvitsee selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästä. Suunnitelman keskeinen tavoite on, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta vahvistetaan niin, että hänen mielipiteensä, toivomuksensa, yksilöllinen avuntarpeensa ja elämäntilanteensa otetaan vahvemmin huomioon palveluja ja tukitoimia suunniteltaessa sekä niistä päätettäessä.

Palvelusuunnitelmasta on käytävä ilmi riittävän yksityiskohtaisesti vammaisen henkilön yksilöllinen toimintakyky, elämäntilanne ja palvelutarpeeseen liittyvät seikat, joilla on merkitystä palvelujen sisällöstä, järjestämistavasta ja määrästä päätettäessä. Palvelusuunnitelmaan sisältyy perehtyminen henkilön tämänhetkiseen elämäntilanteeseen sellaisena kuin henkilö sen itse kokee, kuvaus henkilön palveluista ja tuen tarpeesta nyt ja tulevaisuudessa, henkilön itsensä määrittelemät tarpeet ja voimavarat sekä allekirjoitukset. Huomioitavaa on, että palvelusuunnitelma ei ole suoranaisesti sellainen asiakirja, jonka perusteella vammaiselle henkilölle syntyisi oikeus vaatia suunnitelmaan sisältyviä palveluja ja tukitoimia. Päätökset palveluista tehdään erikseen hakemusten perusteella. Palvelusuunnitelmaan kirjattuja seikkoja ei kuitenkaan ilman perusteltua syytä voi sivuuttaa päätöksenteossa.

Päivätoiminta

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoimintaan katsotaan vammaispalvelulain 8 b §:n mukaan kuuluvaksi kodin ulkopuolella järjestetty itsenäisessä elämässä selviytymistä tukeva ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävä toiminta.

Vaikeavammaisena pidetään työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.

Päivätoimintaa on järjestettävä kunnassa mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammaisen henkilö voi niin halutessaan osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos hän kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy.

Sairaus- ja osasairauspäiväraha

Kansaneläkelaitos

16–67 -vuotiaalle henkilölle maksetaan työkyvyttömyyden ajalta vahvistetun verotuksen mukaisiin työtuloihin perustuvaa sairauspäivärahaa. Omavastuuajan jälkeen päivärahaa maksetaan lääkärin todistuksen mukaan.

Omavastuu aika on sairastumispäivä ja 9 seuraavaa arkipäivää, YEL-vakuutetulla yrittäjällä omavastuu aika on sairastumispäivä ja MYEL-vakuutetulla maatalousyrittäjällä sairastumispäivä ja 3 seuraavaa päivää. Omavastuu aika ei ole, jos työkyvyttömyys alkaa tai jatkuu välittömästi sitä edeltävän kuntoutusrahan tai osasairauspäivärahan jälkeen.

Sairauspäivärahaa maksetaan korkeintaan 300 arkipäivältä. Kun sairauspäivärahaa on maksettu 60 päivää, Kelan tulee selvittää saajan kuntoutustarve. Sairauspäivärahan maksaminen 90 arkipäivän jälkeen edellyttää työterveyslääkärin lausuntoa jäljellä olevasta työkyvystä sekä työssä jatkamisen mahdollisuuksista. Kela tiedottaa kuntoutusmahdollisuuksista tai eläkkeen hakemisesta, kun päivärahaa on maksettu 150 arkipäivältä. Opiskelijalla on ollut mahdollisuus hakea sairastuessaan sairauspäivärahaa ja jatkaa opintotuen nostamista sairauspäivärahan myöntämiseen saakka. Oikeutta opintotukeen ei ole siltä ajalta, jolta maksetaan sairauspäivärahaa.

Osasairauspäivärahalla on tarkoitus helpottaa työhön paluuta pitkän sairausloman jälkeen. Tällöin työntekijällä tai yrittäjällä on mahdollisuus olla osin töissä ja osin sairauslomalla. Kyseessä on vapaaehtoinen järjestely, johon tarvitaan sekä työntekijän että työnantajan suostumus. Osasairauspäiväraha on tarkoitettu 16–67-vuotiaalle kokoaikatyötä tekeväälle työntekijälle tai päätoimiselle yrittäjälle. Osasairauspäivärahaa maksetaan ilman omavastuu aikaa, kun se jatkuu välittömästi sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen. Jos osasairauspäivärahaa haetaan suoraan ilman edeltävää sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahassa on omavastuu aika. Omavastuuajan työntekijän on oltava kokonaan pois työstä, ja osa-aikainen työskentely voi alkaa vasta tämän jälkeen. Määrällisesti osasairauspäiväraha on puolet sairauspäivärahasta. Enimmäisaika on 120 arkipäivää. Työajan ja palkan tai yrittäjällä työmäärän tulee vähentyä 40–60 % aiemmasta.

Sairauspäivärahan hakuaika on kaksi kuukautta työkyvyttömyyden alkamisesta.

Sopeutumisvalmennus

Terveyskeskus

Sosiaalitoimi / vammaispalvelu

Kansaneläkelaitos

Vammaisjärjestöt

Sopeutumisvalmennuksella tuetaan vammaista ja hänen perhettään vammasta tai sairaudesta johtuvassa uudessa ja muuttuneessa elämäntilanteessa. Sen tavoitteena on edistää vammaisen ja hänen perheensä toimintakykyä ja lisätä voimavaroja. Tärkeänä tavoitteena on myös vertaistuen hyödyntäminen.

Sopeutumisvalmennusta järjestävät pääasiassa vammaisjärjestöt, Kelan ja terveydenhuollon rahoittamana. Sopeutumisvalmennus toteutetaan kurssimuotoisena tai yksilöllisenä sopeutumisvalmennuksena. Kurssit sisältävät ryhmämuotoista toimintaa, keskusteluryhmiä ja asiantuntijaluentoja. Vammaispalvelulain mukaisena sopeutumisvalmennuksena on voitu maksaa osallistuminen mm. asumisvalmennuskurssille tai vammaisratsastusleirille. So-

peutumisvalmennukseen hakemiseen tarvitaan terveydenhuollossa tehty kuntoutussuunnitelma tai lääkärintodistus, jossa kyseistä kuntoutusta on suositeltu.

Taloudellinen tuki hankintoihin

Sosiaalitoimi/vammaispalvelu

Sosiaalitoimi voi myöntää vammaispalvelulain määrärahasidonnaisena palveluna taloudellista tukea päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen tarvittaviin välineisiin, koneisiin ja laitteisiin. Näihin välineisiin kuuluvat mm. kodinkoneet, tietokoneet, harrastus- ja liikkumisvälineet. Tuki on 50 % hankintakustannuksista. Hankittavan välineen tai laitteen on helpotettava vammaisen henkilön arkielämästä.

Terveydenhuollon maksukatto

Terveydenhuolto

Kunnallisen terveydenhuollon maksukattoon kerryttävät terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkäripalvelut, fysioterapia, sarjahoito, sairaalan poliklinikamaksut, päiväkirurgian maksut, yö- ja päivähoidon maksut, kuntoutushoidon maksut sekä lyhytaikaisen laitoshoidon maksut sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon laitoksissa. Maksukattoon ei sen sijaan lasketa mukaan esimerkiksi maksuja hammashoidosta, sairaankuljetuksesta, lääkärintodistuksista, erikoismaksuluokan lisämaksuja, yksityislääkärin läheteellä tehtävien laboratorio- ja kuvantamistutkimusten maksuja eikä tulositonnaisia maksuja.

Palvelun käyttäjän on itse seurattava maksukatton kertymistä, jota varten saa omasta terveyskeskuksesta seurantakortin. Alkuperäiset kuitit on säilytettävä ja pyydetessä esitettävä. Alle 18-vuotiaiden käyttämistä palveluista perityt maksut lasketaan yhteen hänen huoltajansa maksujen kanssa. Maksukatton täytyttyä terveyskeskus tai muu julkinen terveydenhuolto antaa pyydettyä ns. vapaakortin. Kortilla asiakkaan sekä maksukattoa kartuttaneiden alle 18-vuotiaiden huollettavien avohoidon palvelut saa pääsääntöisesti maksutta ja lyhytaikaisen laitoshoidon hoitopäivämaksu on 22,50 euroa. Vuonna 2018 maksukatto on 683 € kalenterivuotta kohden.

Toimeentulotuki

Kela

Sosiaalitoimi/toimeentulotuki

Vuonna 2017 perustoimeentulotuki siirtyi kunnilta Kelalle. Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Tukea maksetaan se määrä, jolla asiakkaan tukeen oikeuttavat menot ylittävät hänen tulonsa ja varansa. Toimeentulotuki muodostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta.

Kunnan sosiaalitoimistosta voi edelleen hakea täydentävää tai ennaltaehkäisevää toimeentulotukea.

Tulkkaukspalvelu vammaisille

Kelan vammaisten tulkkaukspalvelukeskus

Laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta edellyttää, että kuulovammaiselle tai kuulonäkövammaiselle tai puhevammaiselle on järjestettävä tarpeen mukaista tulkkausta työssä käymiseen, opis-

keluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja harrastamiseen tai virkistykseen. Tulkkaukspalvelun käyttö edellyttää myös, että henkilö pystyy ilmaisemaan itseään tulkkauksen avulla ja käyttää jotta toimivaa kommunikointimenetelmää. Tulkkaukspalvelu on subjektiivinen oikeus.

Kuulo- tai puhevammaisten henkilöiden osalta järjestämisvastuu ulottuu vähintään 180 vuosittaiseen tulkkaukseen. Opiskeluun liittyvän tulkkauksen osalta ei noudateta mainittuja enimmäistuntimääriä. Kuulonäkövammaisella henkilöllä on oikeus käyttää tulkkaukspalvelua vähintään 360 tuntia vuodessa. Oikeutta tulkkaukspalveluun haetaan Kelan Vammaisten tulkkaukspalvelukeskuksesta.

Tutkimus ja hoito

Kansaneläkelaitos

Sairausvakuutuksen perusteella korvataan osa yksityislääkärin palkkioista sekä tämän määräämistä hoidosta ja tutkimuksista. Korvaukset eivät koske julkisin varoin kustannettua terveydenhuoltoa. Korvaus on vahvistetun korvaustaksan mukainen. Lisätietoja mm. www.kela.fi.

Työttömyysturva

Täysi peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat 32,40 €/päivässä. 1.1.2018 voimaan tulleet muutokset työttömyysturvalakiin niin kutsutun aktiivimallin myötä ovat lyhentäneet esimerkiksi työttömyysturvan omavastuu-aikaa seitsemästä päivästä viiteen päivään.

Aktiivimallia ei sovelleta työttömyysetuuden saajaan, joka työttömyysetuutta saadessaan saa samaan aikaan etuutta työkyvyttömyyden taikka vamman vuoksi. Tällaisia etuuksia, joiden perusteella aktiivimallia ei työttömyysetuuden saajaan sovelleta, ovat esimerkiksi osatyöttömyyseläke, osakuntoutustuki, tapaturma- tai työkyvyttömyyseläke, jota ei ole myönnetty täyden työkyvyttömyyden perusteella sekä vammaistuki. Se ei koske myöskään omais- tai perhehoitajia tai työttömyysetuuden saajaa, jolla on vireillä työkyvyttömyyseläkehakemus. Näissä tapauksissa on tärkeä tiedottaa asiasta etuudenmaksajaa.

Vammaisen henkilön pysäköintilupa

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi

Vammaisen henkilön pysäköintiluvan myöntämisestä vastaa Trafi. Pysäköintilupaa haetaan Ajovarman palvelupisteestä tai sähköisesti Trafín Oma asiointi -palvelun kautta. Pysäköintilupa voidaan myöntää seuraavista syistä:

- Sairaudesta, viasta tai vammasta johtuva haitta estää henkilöä itsenäisesti kävelemästä ilman toisen henkilön apua ja tästä liikumista vaikeuttavasta sairaudesta, viasta tai vammasta johtuva haitta kuuluu vähintään haittaluokkaan 11 (Työtapaturma- ja ammattitautilaki 459/2015, 84§).
- Jos vammaisuus aiheutuu heikentyneestä näöstä, on näöntarkkuuden oltava paremmassa silmässä enintään 0,1, tai näkökyky kokonaisuudessaan arvioiden on vähintään haittaluokan 17 mukainen.
- Vaikeasti vammaisen henkilön kuljettamista varten lupa voidaan myöntää, jos kuljetettavalla on säännöllinen tai usein toistuva kuljetustarve eikä hän selviydy kuljetuksen jälkeen ilman saattajaa. Päätöksen siitä, täytyvätkö myöntämisen edellytykset, tekee lääkä-

ri. Jos henkilöllä on pysyvä haitta, pysäköintilupa myönnetään 10 vuodeksi. Muussa tapauksessa lupa myönnetään lääkärin lausunnossaan erikseen ilmoittamaksi ajaksi.

Vammaistuki alle 16-vuotiaalle ja 16 vuotta täyttäneelle

Kansaneläkelaitos

Oikeus alle 16-vuotiaan vammaistukeen on lapsella, jonka sairautteen, vikaan tai vammaan liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa räsitusta ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavan ikäiseen terveeseen lapseen. Tuki voidaan myöntää joko määräajaksi tai 16 ikävuoden täyttymiseen asti sen mukaan, miten pysyvä lapsen hoidon, huolenpidon ja kuntoutuksen tarve on. Tuki on kolmiportainen. *Perusvammaistuen* edellytyksenä on, että lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu tavanomaista suurempaa, vähintään viikoittaista räsitusta ja sidonnaisuutta. *Korotettua vammaistukea* maksetaan silloin, kun lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuva räsitus ja sidonnaisuus on vaativaa tai vie päivittäin huomattavasti aikaa. *Ylin vammaistuki* on tarkoitettu lapsille, joiden hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu perheelle vaativaa ja ympärivuorokautista räsitusta ja sidonnaisuutta.

Kela on määritellyt asiantuntijalääkäreiden kanssa alle 16-vuotiaan vammaistuen saamiseen liittyen myös sairausryhmäkohtaisia ohjeita. Näiden ohjeiden tavoitteena on tuoda esille joissakin sairauksissa erityisesti huomioitavia seikkoja, kun arvioidaan lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuvaa räsitusta ja sidonnaisuutta.

16 vuotta täyttäneen vammaistukea maksetaan 16–64 -vuotiaille vammaisille jokapäiväisessä elämässä, työssä ja opiskelussa selviytymiseksi. Vammaistuki on taloudellinen korvaus, kun sairaus tai vamma aiheuttaa haittaa, avuntarvetta, palvelujen tarvetta ja erityiskustannuksia. Toimintakyvyn tulee tulla heikentynyt vähintään vuoden ajan. Toimintakyvyn katsotaan heikentyneen, jos sairaus tai vamma heikentää hakijan kykyä huolehtia itsestään, selviytyä kodin hoitotoista ja työ- ja opiskelutehtävistään.

Perusvammaistuen voi saada, jos sairaus tai vamma aiheuttaa olennaista haittaa.

Korotetun vammaistuen voi saada, jos sairaus tai vamma aiheuttaa huomattavaa haittaa, säännöllisen ohjauksen ja valvonnan tarvetta tai toisen henkilön antamaa apua on viikoittain. Korotetun vammaistuen voi saada myös silloin, jos oikeus perusvammaistukeen täyttyy olennaisen haitan perusteella ja sairaudesta aiheutuvia kustannuksia syntyy vähintään korotetun tuen verran.

Ylimmän vammaistuen kriteereinä ovat vaikeavammaisuus tai päivittäinen runsas toisen henkilön avuntarve tai huomattavassa määrin säännöllisen ohjauksen ja valvonnan tarve.

Vammaistukea ei voi saada, jos saa vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä, täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea. Vammaistukea voidaan maksaa myös jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa olevalle henkilölle.

Vammaistuki on verotonta tuloa. Tukea voidaan maksaa takautuvasti kuuden kuukauden ajalta. Alle 16-vuotiaan ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuen määrät vuonna 2018: perustuki 92,14 €, korotettu tuki 215 € ja ylin tuki 416,91 € kuukaudessa.

Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys

Verovirasto

Jos veronmaksukyky on erityisen syyn johdosta alentunut (esim. sairaus, työttömyys), voi anoa veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä. Vähennys voi olla enintään 1400 €.

Vähennyksen määrä arvioidaan henkilön ja hänen perheensä kokonaistilanteen mukaisesti. Harkintaan vaikuttavat sekä verovuoden ansiotulot, että muu varallisuus. Vähennys on harkinnanvarainen, vaikka edellytykset täyttyisivätkin.

Yksinomaan suurten sairauskulujen perusteella veronmaksukyvyyn alentumisvähennys voidaan myöntää, jos verovelvollisen ja hänen perheensä yhteenlaskettujen sairauskustannusten määrä verovuonna on vähintään 700 € ja samalla 10 % vähennystä pyytävän verovelvollisen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärästä.

Ylimääräiset erityisravintokustannukset

Sosiaalitoimi/vammaispalvelu

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Ylimääräisten ravintokustannusten korvaaminen on määrärahasidonnainen tuki.

Ylimääräiset vaatekustannukset

Sosiaalitoimi/vammaispalvelu

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset vaatekustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita. Vaatekustannusten korvaaminen on määrärahasidonnainen tuki.

Yöpymisraha

Kansaneläkelaitos

Kelan maksamaa yöpymisrahaa (enintään 20,18 €/vrk) voi saada, jos joutuu matkan aikana tutkimuksen, hoidon tai liikenneolosuhteiden takia yöpymään majoitusliikkeessä tai tutkimus- tai hoitolaitoksen majoituksessa. Kuntoutuja voi saada yöpymisrahaa, mikäli tulee huonojen liikenneyhteyksien vuoksi päivää aikaisemmin kuntoutusjaksolle. Kustannuksista tulee esittää kuitti hakemuksen yhteydessä.

Lähteet: Kansaneläkelaitoksen etuusohjeet

Lisätietoja:

www.finlex.fi

www.kela.fi

www.kunnat.net

www.lihastautiliitto.fi,

www.mol.fi

www.vero.fi

www.stm.fi

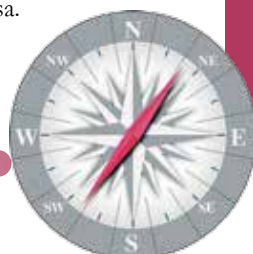
www.thl.fi

www.ara.fi

www.tulli.fi

www.maistraatti.fi

www.nal.fi

MÄÄRITELMIÄ

Maksusitoumus

Kirjallinen päätös, jolla mm. kunta ja Kela sitoutuvat maksamaan palveluja, kuten kuntoutusta ja apuvälineitä.

Ei-subjektiivinen oikeus, määrärahasidonnaisuus

Palvelu, johon järjestäjällä ei ole laissa määrättyä erityistä järjestämisvelvollisuutta. Palveluja tulee kuitenkin järjestää kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan ja tiedossa oleva tarve on otettava huomioon esimerkiksi kunnan budjetoinnissa.

Subjektiivinen oikeus

Palvelu, johon sen järjestäjällä on erityinen järjestämisvelvollisuus. Palveluja on järjestettävä tarvetta vastaavassa määrin. Esimerkiksi palvelun saamisen kriteerit täyttävällä vammaispalvelulain asiakkaalla on subjektiivinen oikeus tiettyihin lain mukaisiin palveluihin.

Vaikeavammaisuus

Vaikeavammaisuus määritellään aina erikseen suhteessa siihen palveluun, jota haetaan. Tietty diagnoosi ei automaattisesti edellytä tiettyä palvelua, vaan ratkaisevaa on hakijalla oleva avun, hoidon tai valvonnan tarve. Tässä korostuu hakemuksen perustelemisen ja tarkkojen selvitysten tekemisen tärkeys.

Lihastautiliitto ry